

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zneužití bankovní záruky v kontextu českého práva

Platná právní úprava bankovní záruky (finanční záruky) obsažená v ustanovení § 2029 až § 2039 o. z. v zásadě vychází z úpravy tohoto institutu v obchodním zákoníku. I v poměrech nové právní úpravy jsou proto nadále využitelné závěry, z nichž soudní praxe ustáleně vychází (rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 4747/2016, ze dne 24. 10. 2018).

Základní charakteristika bankovní záruky

Z rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2387/2007, ze dne 28. 5. 2014, sp. zn. 32 Cdo 1730/2012, ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2171/2014, nebo ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. 32 Cdo 4752/2014^[1] pak mj. vyplývá, že:

- Při bankovní záruce vzniká v zásadě právně samostatný závazek banky, který je závislý na existenci zajišťovaného závazku, jen když to vyplývá z obsahu záruční listiny.
- **Nevyplývá-li z obsahu bankovní záruky něco jiného, má tato záruka povahu bezpodmínečné bankovní záruky (tj. záruky na první výzvu a bez námitek). Při této formě bankovní záruky se neuplatní ani princip akcesority, ani princip subsidiarity.**
- V rozsahu vyplývajícím ze záruční listiny může mít bankovní záruka podmíněnou povahu a banka si v ní může vyhradit některé nebo všechny námitky, které má vůči věřiteli v souvislosti se zajištěným závazkem dlužník. V záruční listině tak může být stanovena (v určitém rozsahu nebo zcela) akcesorita bankovní záruky, jakož i subsidiarita bankovní záruky (např. věřitel musí napřed požadovat zaplacení na dlužníku, nebo jej žalovat či dokonce neúspěšně vést exekuci na jeho majetek).
- Obsah práv a povinností banky a oprávněného z bankovní záruky je dán striktně (jen) obsahem záruční listiny. Nejsou-li splněny podmínky stanovené v záruční listině, nelze plnění z bankovní záruky požadovat.

ARROWS
advisory group

Princip neakcesority a nesubsidiarity bankovní záruky

Z hlediska možného zneužití bankovní (finanční) záruky jsou klíčové závěry uvedené zejména pod bodem 2) týkající se tzv. záruk na první výzvu a bez námitek, u kterých neplatí tzv. princip akcesority a subsidiarity a které jsou tak nejvíce rizikové a náchylné ke zneužití.

Tato zásada je v platném právu vyjádřena v § 2035 odst. 2 o. z.: „Nevyplývá-li ze záruční listiny něco jiného, nemůže výstavce uplatnit vůči věřiteli námitky, které by vůči němu byl oprávněn uplatnit dlužník (pozn. autorů: princip neakcesority). Předchozí výzva věřitele, aby dlužník splnil dluh, se vyžaduje, stanoví-li to záruční listina (pozn. autorů: princip nesubsidiarity).“

Komentářová literatura předmětné ustanovení vykládá následovně: „Pokud tedy není v záruční listině uvedeno jinak, musí výstavce plnit i v případě, kdy zajišťovaný dluh dlužníka již zanikl, popřípadě se pohledávka věřitele promlčela, věřitel neposkytl dlužníkovi plnění sjednané ve smlouvě nebo mu neposkytl součinnost potřebnou ke splnění dluhu apod. Výstavce, jenž vydal (případně potvrdil) finanční záruku, je tedy oprávněn a povinen zkoumat před výplatou záruky jen ty skutečnosti, na které obsah záruční listiny výplatu váže. Pokud je žádáno o plnění ze záruky v souladu se záruční listinou, výstavce nemůže odepřít plnění s poukazem, že dlužník není povinen věřiteli plnit na zajištěný dluh (VS Praha 5 Cmo 265/2006).“[\[2\]](#)

„V případě tzv. formálního principu, kdy povinnost výstavce uspokojit věřitele ze záruky je vázána toliko na prohlášení věřitele, jehož obsah je v záruční listině přesně vymezen (např. na prohlášení věřitele, že dlužník svůj splatný dluh nesplnil), není výstavce oprávněn zkoumat pravdivost takového prohlášení (NS 32 Cdo 4725/2014)...“[\[3\]](#)

Ochrana před zneužitím bankovní záruky ex post

Obchodní zákoník obsahoval ochranu dlužníka před zneužitím bankovní záruky (z pohledu ex post) v § 321 odst. 4: „Věřitel, který dosáhl na základě bankovní záruky plnění, na něž neměl vůči dlužníkovi nárok, vrátí dlužníkovi toto plnění a nahradí mu škodu tím způsobenou.“[\[4\]](#)

Nový občanský zákoník předmětné ustanovení nepřevzal. V případě, že věřitel dosáhne na základě bankovní záruky plnění, na něž neměl vůči dlužníkovi nárok, použijí se na vztah věřitele a dlužníka ustanovení o bezdůvodném obohacení a o náhradě škody.

Ochrana před zneužitím bankovní záruky ex ante v České republice (obecně)

České právo (jak obchodní zákoník, tak i recentní úprava) stejně jako Jednotná pravidla pro záruky vyplatitelné na požádání URDG neobsahují výslovné pravidlo na ochranu dlužníka ex ante na základě, kterého by mohl výstavce záruky na první výzvu a bez námitek odmítnout plnění z bankovní záruky v případě jejího zneužití.

Řešení ochrany dlužníka z pohledu ex post skrze ust. § 321 odst. 4 obch. zák., resp. ustanovení o bezdůvodném obohacení (náhradě škody), se přitom nejeví jako dostačující. Dlužník je totiž povinen plnění z titulu bankovní záruky vyplacené (třebaže na základě zneužívající žádosti věřitele) nahradit bance (výstavci záruky) bez jakýchkoliv námitek – viz § 2039 o. z. (§ 321 odst. 2 a 3 obch. zák.) s tím, že se současně vystavuje značnému riziku, že se již nedomůže vrácení vyplaceného plnění včetně náhrady škody od věřitele.

Ochrana před zneužitím bankovní záruky ex ante v zahraničí (zjevné zneužití práva)

Judikatorní praxe v zahraničí poskytuje ochranu dlužníka v této situaci prostřednictvím institutu tzv. zjevného zneužití práva. Jako příklad lze uvést Rakousko.

Dle rakouského práva[\[5\]](#) platí, že banka (výstavce záruky) může odmítnout provést platbu z titulu bankovní záruky, pokud **žádost učiněná dle takové bankovní záruky představuje zjevné zneužití práv.**[\[6\]](#) Dle rakouského práva dále platí, že **příkazce (dlužník) bankovní záruky může vznést nárok: (a) proti příjemci (věřiteli) na stažení žádosti o čerpání a (b) proti bance (výstavci záruky), aby se zdržel provedení platby z bankovní záruky, a to na základě zjevného zneužití žádosti.**[\[7\]](#)

Uznávaným nápravným prostředkem zneužití nároku z titulu bankovní záruky dle

rakouského práva není určovací žaloba, ale žaloba o plnění.[8]

Žádost z titulu bankovní záruky lze kvalifikovat jako zjevné zneužití práva, pokud: (a) lze jednoznačně a zjevně prokázat, že příjemce (věřitel) nemá platný nárok předmětnou transakci, nebo (b) příjemce (věřitel) jednal podvodně, tj. podvodně s úmyslem způsobit protiprávní škodu.[9]

Převládající rakouská judikatura uvádí, že příjemce (věřitel), který se z hodnověrných důvodů dle přiměřeného výkladu předmětné transakce považuje za oprávněného vznést nárok z titulu bankovní záruky, nemůže být obviněn z podvodného jednání či zneužití, pokud nelze jasně prokázat, že příjemce (věřitel) nemá platný nárok.[10]

Další judikatura naznačuje, že aby bylo možné předpokládat zjevné zneužití práva, musí existovat očividná nerovnováha mezi zájmy sledovanými příjemcem (věřitelem) a zájmy druhé dotčené strany (dlužníkem). Rakouský Nejvyšší soud shledal, že příjemci (věřiteli) nenáleží ochrana, pokud vznesl nárok z bankovní záruky za okolností, kdy je příjemci (věřiteli) zřejmé, že na předmětnou transakci nemá žádný platný nárok, a tedy by musel prostředky vyplacené z titulu bankovní záruky bezprostředně vrátit.[11]

Rakouské soudy kvalifikují žádost učiněnou z titulu bankovní záruky jako zjevné zneužití práva v následujících případech:

- *když byla bankovní záruka použita za jiným účelem než dohodnutým,*
- *když byla žádost z bankovní záruky učiněna bez ohledu na skutečnost, že příjemce (věřitel) si byl vědom, že nárok není splatný, dříve, než nastala událost krytá zárukou, nebo pro účely jiné než stanovené smlouvou,*
- *když byla žádost z bankovní záruky učiněna záměrně na základě nesprávného prohlášení ohledně splatnosti nároku z předmětné transakce,*
- *když byla žádost z bankovní záruky vznesena záměrně před splatností nároku z předmětné transakce, splatnost nebyla očekávána v dohledné budoucnosti a „předčasné“ čerpání by mohlo mít za následek vznik škod,*
- *když příjemce (věřitel) předložil žádost z bankovní záruky i přes skutečnost, že zjevně neměl žádný nárok na náhradu škod v důsledku uzavření dohody o ukončení předmětné transakce,*
- *když příjemce (věřitel) předložil žádost ze záruky ve vztahu k nároku krytému zárukou, který byl pravomocně zamítnut soudem,*
- *když si byl příjemce (věřitel) vědom, že nebyl oprávněn obdržet prostředky z bankovní záruky,*
- *když byla žádost z bankovní záruky podána se zlým úmyslem nebo*
- *když je jinak jasně prokázáno, že příjemce (věřitel) nemá žádný nárok vůči příkazci záruky.[12]*

V rakouské judikatuře ani komentářích není žádný případ, který by naznačoval, že by soud či rozhodce mohl přikázat příjemci (věřiteli) stažení nebo zdržení se žádosti z bankovní záruky (pouze) z toho důvodu, že příjemce (věřitel) porušil příslušnou smlouvu mezi příkazcem (dlužníkem) záruky a příjemcem (věřitelem). Jediným způsobem, kterým by porušení podkladové smlouvy příjemcem (věřitelem) mohl opravňovat příkazce (dlužníka) záruky požadovat příkaz, aby byl příjemce (věřitel) povinen žádost stáhnout nebo se jí zdržet, je situace, kdy by předmětné jednání dosáhlo úrovně zjevného zneužití práv ve smyslu rakouského práva.

Ochrana před zneužitím bankovní záruky ex ante v České republice (inspirace zahraničím)

- občanskoprávní oblast

Jsme toho názoru, že rovněž podle českého práva lze de lege lata po vzoru kupř. právě rakouské judikatury, dospět (z obecných právních principů) k závěru, že obecné soudy mohou dlužníkovi poskytnout ochranu ex ante, tj. před vyplacením bankovní záruky na podkladě zneužívající žádosti věřitele, a to s odkazem na

§ 6 odst. 2 o. z.: „Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu.“ a **na § 8 o. z.:** „Zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.“

V rovině procesní půjde o žalobu na plnění směřovanou jak proti příjemci (věřiteli) na stažení žádosti o čerpání (resp. zdržení se uplatňování bankovní záruky) tak současně i proti bance (výstavci záruky), aby se zdržela provedení platby z bankovní záruky, a to na základě zjevného zneužití konkrétní žádosti, tak aby uvedené rozhodnutí bylo závazné pro všechny strany (§ 159a odst. 1 o. s. ř.) podkladové obligace (věřitel vs. dlužník, dlužník vs. banka) a bankovní záruky (věřitel vs. banka), doprovázenou návrhem na vydání předběžného opatření dle § 74 a násl. o. s. ř. zakazujícím bance do pravomocného skončení řízení o věci samé bankovní záruku věřiteli vyplatit.[\[13\]](#)

S ohledem na ustálenou judikaturu českých soudů týkající se vztahu žaloby na plnění a žaloby na určení (viz kupř. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 26 Cdo 2193/2015, ze dne 21. 9. 2015) máme za to, že **žaloba na určení by v tomto případě nevytvořila pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu (věřitele, dlužníka a banky), a proto by měla mít žaloba na plnění přednost před žalobou na určení**, na jejímž podání by tudíž neměl být dán v tomto případě naléhavý právní zájem.

V případě, že by banka anebo jiný výstavce finanční záruky i přes pravomocné rozhodnutí obecného soudu ukládající povinnost se takového kroku zdržet, bankovní záruku věřiteli proplatily, měl by mít dlužník možnost v tomto směru vznést vůči bance (jinému výstavci) námitku v řízení dle § 2039 o. z. na základě, které by měla být případná žaloba banky (jiného výstavce) bez dalšího zamítnuta.

Ust. § 2039 odst. 2 o. z. je třeba v tomto kontextu tudíž vykládat v návaznosti na institut zjevného zneužití práva při uplatnění plnění z bankovní záruky. To znamená, že pokud bance (jinému výstavci) bylo před vyplacením záruky *prokazatelně známo, že věřitel uplatňuje bankovní záruku zjevně zneužívajícím způsobem*, neměla by jít tato skutečnost k tíži dlužníka, který by tak měl mít zajištěnu účinnou ochranu i proti bance (jinému výstavci) právě v řízení dle § 2039 odst. 2 o. z. skrze možnost vznést uvedenou námitku. Takové řešení je dle našeho názoru v souladu s principy spravedlnosti a dobrým uspořádáním práv a povinností.

Jsme si vědomi toho, že institut tzv. zjevného zneužití práva uplatňovaný na bankovní (záruky) může do určité míry oslabovat ochotu dotčených stran využívat tohoto zajišťovacího instrumentu (proto soudíme, že by měl být používán uvážlivě a restriktivním způsobem, viz shora citované příklady z Rakouska), na druhou stranu však nelze připustit, aby se pod rouškou principu neakcesority a nesubsidiarity zjevně zneužívalo právo, tím spíše, že takové jednání může mít i trestněprávní konsekvence (viz níže).

- **trestněprávní oblast**

České trestní soudy již měly možnost v minulosti řešit zneužití bankovní záruky z pohledu trestního práva (ex ante), konkrétně šlo o trestný čin podvodu dle § 250 odst. 1, 4 tr. zák. ve stádiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák.

Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. 7 Tdo 1138/2006, ze dne 18. 10. 2006 dospěl (navzdory

opačnému stanovisku státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství) k závěru, že:

*„Bankovní záruka je institutem obchodního práva a je jedním ze způsobů zajištění závazku. Z právní úpravy bankovní záruky, tak jak ji obsahují ustanovení § 313 - § 322 obch. zák. vyplývají některé specifické rysy, jimiž se bankovní záruka liší od ostatních způsobů zajištění závazku, zejména od ručení. Hlavním z nich je to, že pro podmínky a rozsah plnění banky je rozhodující obsah záruční listiny. To, co spadá do rámce vztahu mezi věřitelem a dlužníkem, má význam jen potud, pokud je to promítnuto do obsahu záruční listiny. **V tomto smyslu je bankovní záruka neakcesorická v poměru k závazku, který zajišťuje.***

Tím není vyloučena možnost zneužití bankovní záruky, a to dokonce způsobem zakládajícím trestný čin podvodu, jestliže ten, kdo uplatní nárok na plnění banky z titulu bankovní záruky, v písemné výzvě k plnění banky předstírá, že dlužník nesplnil určitý závazek nebo že byly splněny jiné podmínky stanovené v záruční listině.

Vzhledem k tomu, že (jak již bylo v úvodu naznačeno) **stávající právní úprava bankovní záruky (finanční záruky) obsažená v ustanovení § 2029 až § 2039 o. z. je obdobou tohoto institutu v obchodním zákoníku, lze výše uvedený závěr Nejvyššího soudu použít i v režimu aktuální právní úpravy. Nejvyšší soud tak potvrzuje tezi, že princip neakcesority a nesubsidiarity bankovní záruky není bezbřehý a že je možné jej v případě zneužití v konkrétním případě prolomit, a to dokonce i prostředky trestního práva. Je třeba však současně zdůraznit, že zodpovězení otázky, zdali byl v konkrétní věci spáchán trestný čin (zejména z hlediska naplnění znaku subjektivní stránky), odvisí od institutů, které jsou vlastní trestnímu právu. Jinými slovy, nelze zaměňovat trestněprávní pojmy (kupř. úmysl) s kategoriemi občanského práva (zjevné zneužití práva).**

V trestním řízení lze pak zabránit vyplacení bankovní záruky v případě zneužívající žádosti věřitele cestou vydání **usnesení o zajištění práva věřitele na vyplacení bankovní záruky dle § 79a odst. 1 tr. řádu, a to jako výnosu trestné činnosti, s tím, že se současně dle § 79a odst. 2 tr. zakáže bance předmětnou částku z titulu bankovní záruky věřiteli vyplatit. Již vyplacené peněžní prostředky lze pak zajišťovacím usnesením vydaným rovněž na podkladě § 79a tr. řádu na účtu věřitele tzv. zmrazit, popř. (nelze-li již např. vyplacené prostředky dohledat) věřiteli uložit zajištění náhradní hodnoty dle § 79g tr. řádu.**

JUDr. Vladimír Janošek,
advokát

JUDr. Martin Bareš,
advokát

[ARROWS advokátní kancelář, s.r.o.](#)

V Jámě 699/1
110 00 Praha 1

Tel.: +420 731 773 563
e-mail: janosek@arws.cz
e-mail: bares@arws.cz

[1] Pro praxi je také důležitý závěr přijatý v **rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 31 Cdo 3936/2016, ze dne 12. 9. 2018** „Pro vznik oprávnění dlužníka požadovat po věřiteli vrácení plnění, které na jeho úkor neoprávněně získal na základě bankovní záruky dle § 321 odst. 4 obch. zák., resp. pro vznik povinnosti věřitele takto získané plnění dlužníkovi vrátit, není podmínkou, aby dlužník nejprve uhradil bance to, co v souladu s bankovní zárukou plnila věřiteli.“, který je dle našeho názoru uplatnitelný i v režimu stávající právní úpravy, viz kupř. § 2952 o. z.: „Hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). **Záleží-li skutečná škoda ve vzniku dluhu, má poškozený právo, aby ho škůdce dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu.**“

[2] Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 2060, marg. č. 7.

[3] Op. cit. sub. 2, s. 2060, marg. č. 8.

[4] Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 3042/2009, ze dne 27. 4. 2011: „Případná odpovědnost za předložení neplatných dokumentů či dokumentů obsahujících nepravdivé informace (např. při přeložení nepravdivého prohlášení o tom, že dlužník nesplnil své závazky, ač je ještě dle dohody s věřitelem neměl plnit, a podle dohody mezi dlužníkem a věřitelem měla bankovní záruka zajišťovat pouze pohledávky věřitele po splatnosti; případně předložení kopií neuhrazených faktur v rozporu s dohodou mezi věřitelem a dlužníkem o zajištění vzájemných závazků prostřednictvím bankovní záruky, z níž by vyplývalo, že neuhrazenými fakturami byly míněny faktury po splatnosti; případně předložení kopie již uhrazených faktur, na jejichž základě by bylo z bankovní záruky plněno opakovaně), stíhá věřitele. Podle § 321 odst. 4 obch. zák. totiž věřitel, který dosáhl na základě bankovní záruky plnění, na něž neměl vůči dlužníkovi nárok, vrátí dlužníkovi toto plnění a nahradí mu škodu tím způsobenou.“

[5] V textu tohoto článku vycházíme z konečného rozhodčího nálezu ze dne 16. 7. 2019 vydaného rozhodcem při Mezinárodním rozhodčím centru ve Vídni (VIAC) ve věci č. SCH-5525, kde je tato judikatorní a doktrinální rakouská praxe shrnuta.

[6] Graf v Kletečka/Schauer, ABGB-ON1.04 § 880a Rz 37 (Stand 1.10.17, rdb.at) Rakouský Nejvyšší soud R50018027.

[7] Rakouský Nejvyšší soud 4.11.1997 No 10 Ob 120/97p, Graf v Kletečka/Schauer, ABGB-ON1.04 § 880a Rz 41 (Stand 1.10.17, rdb.at).

[8] Graf v Kletečka/Schauer, ABGB-ON1.04 § 880a Rz mwN (Stand 1.10.17, rdb.at): V případě hrozícího zneužití nároku z titulu bankovní záruky může příkazce bankovní záruky (dlužník) podat žalobu na plnění ohledně opomenutí či stažení proti příjemci (věřiteli) či ručiteli (bance), pokud lze prokázat zneužití, tj. neexistenci nároku ze záruky, rakouský Nejvyšší soud 4.11.1997 No 10 Ob 120/97p.

[9] Graf v Kletečka/Schauer, ABGB-ON1.04 § 880a Rz 37 (Stand 1.10.17, rdb.at), Dullinger v Rummel/Lukas ABGB4 § 880 Rz 18 (Stand 1.11.2014, rdb.at).

[10] Rakouský Nejvyšší soud RS0017997.

[11] Rakouský Nejvyšší soud 17.5.2001, 7 Ob 109/01 g, 23. 6. 2005, 6 Ob 253/03d, 25. 6. 2004, 1 Ob 66/04 v.

[12] Riedler v Schwimann/Kodek (Hrsg), ABGB Praxiskommentar4 (2014) k § 880a Rz 33, Graf v Kletečka/Schauer, ABGB-ON1.04 § 880a Rz 37 mwN (Stand 1.10.17, rdb.at)

[13] K řízení o vydání předběžného opatření zakazujícím bance proplatit bankovní záruku s mezinárodním prvkem srov. kupř. usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 242/18, ze dne 10. 4. 2018.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový daňový režim ESOP v České republice od roku 2026. Posun k ekonomické realitě a mezinárodním standardům?](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Mezinárodní dožádání a lhůta pro stanovení daně: kritéria účelnosti, věcnosti a včasnosti v judikatuře](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)
- [Nová úprava kvalifikovaných zaměstnaneckých opcí](#)
- [Silná koruna: jaké dopady má posilující koruna na české firmy](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc únor 2026](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)
- [Aktuální judikatura k holdingovým strukturám](#)
- [Exkluzivita má svou cenu. NSS se vyjádřil k nájemnému mezi spojenými osobami](#)